

בענין הנוסח "תחת כנפי השכינה"

א. בסידורי תהלת ה' אחרי פ"ז דמקואות
נדפס תפלת א-ל מלא רחמים.

והנה בכל ההוצאות של הסידור הי' נדפס
"תחת כנפי השכינה". אמנם מההוצאה שעל השער
נדפס "הוצאה חדשה ומתוקנת", הנה השמיטו תיבת
"תחת" ובמקומו הדפיסו תיבת "על".

1234567 תחת

לפענ"ד באם לא נעשה שינוי זה עפ"י הו-
ראת כ"ק אד"ש, יש להפליא על זה שלקח על עצמו
האחריות להכניס ראשו בין הרים הגדולים ולהכריע
בדבר שיש בזה מחלוקת בין המקובלים ומורי
הוראה בישראל.

ובפרט שתפלת א-ל מלא רחמים שנדפס בסדור
תהלת ה', נדפס מצלום של סדור תורה אור, ושם
נכתב "תחת כנפי השכינה".

ב. ואציין הדעות בזה (רשימה חלקית):

אלו הסוברים לומר "על כנפי השכינה":

(1) של"ה מסכת שבועות דף קצה, א הגה"ה
א', וז"ל: נמצא מעלת הגרים הם תחת כנפי השכינה
וישראל נשואים על כנפים ע"כ אותן החזנים שעו-
ין הזכרו לאנשים חשובי' ואומרים המצי' מנוחה
נכונה תחת כנפי השכינה למעלת כו' טוב שתיקחו
מדיבורו כי הוא מורידו למטה וכן קבלתי בשם
גדול מהר"ה קליפריז ז"ל.

(2) משנת חסידים מסכת גמילת חסדים פ"ג
ה"א, וז"ל: ..וכן ההשכבות שמשכיבים את המתים
מנהג שוטות הוא ואינם מועילים כלל ואפשר שמזי-
קים למי שאינו ראוי להם ואף האומרים יזהר מלו-
מר הלשון של תחת כנפי השכינה אלא לגר אבל
לישראל אם יאמר כן מורידו מגדולתו.

(3) בכמה סידורים אחרי סליחות לכ' סיון
נדפס תפלת "א-ל מלא רחמים של כ' סיון על הרב
..יחיאל מיכל.. שנהרג על קדה"ש בשנת ת"ח לפ"ק.
ושם כתוב: א-ל מלא רחמים.. המציא מנוחה נכונה
על כנפי השכינה."

(4) בדברי תורה מהדורא ז' אות ס"ה, וז"ל:
ראיתי בזוה"ק שלי מורשה מקדוש זקני ..בעל
בני ישכר זי"ע בהגהות כתי"ק (בהקדמת הזוהר

דף י"ג ע"ב - ע"ד הזוה"ק וגיוורא תחזת גזפא
 דשכינתא ולא יתיר) מכאן הוא אזהרה שלא לומר
 בנוסח א-ל מלא רחמים המציא מנוחה וכו' תח"ת
 כנפי השכינה רק לגר אבל לישראל צ"ל "על"
 כנפי השכינה.

(5) בספר דרכי חסד (להרב אושפאל ז"ל)
 הדפיס נוסח א-ל מלא רחמים ובנוסח "על כנפי
 השכינה", ובשוה"ג מציין למש"כ השל"ה הנ"ל
 הובא בסוף סידור מאה שערים.

ג. אלו הסוברים לומר "תחת כנפי השכינה".

(1) מעבר יבק (שפתי צדק, סדר ההשכבה)
 בתפלת מנוחה נכונה - "מנוחה נכונה. בישיבה
 העליונה. תחת כנפי השכינה".

(2) קהלת יעקב מערכת כנפי השכינה, וז"ל:
 כנפי השכינה הוא נצח הוד מלכות. אשר תחתיהם
 עומדים כל ישראל וזהו שאומרים בהשכבה תחת
 כנפי השכינה... וז"ש בהשכבה המצא מנוח' תחת
 כנפי שכינ' ששם עיקר מנוחת הנשם' כשעול'
 ליסוד דנוקבא בסוד מ"נ. והנה ביסוד הוא שם
 ש-די ואותיות שאחר ש-די הן ת"כ"ה וע"כ "תחת
 "כנפי השכינה ר"ת ת"כ"ה וז"ש תחת דייקא שהוא
 אותיות שהן תחת אותיות ש-די וכנפי השכינה הוא
 יסוד דאקרי ש-די וכנפי הן החו"ג שביסוד.

(3) בפ"י שערי רחמים על השערי אפרים שער
 י' סק"לו, אחרי שהביא דעת השל"ה ומשנת חסידים
 הנ"ל כותב: אמנם כעת מצאתי בס' הנחמד זכר דוד
 ח"א פ"א צ"א שהביא בשם הרב מקדש מלך פ"י שלח ד'
 נ"א על מ"ש בזוה"ק ד' קע"א ע"ב אית תרין כריב-
 ין נ"ב הם נ"ה דמלכות אשר תחתיהם ישראל בסוד
 כנפי השכינה עכ"ל. ובזה יתורץ מה שהקשה מורינו
 ז"ל האיך אנו אומרים בהשכבה תחת כנפי השכינה
 והרי אמרו בהקדמת בראשית שהגרים הם תחת גזפין
 דשכינתא ולא ישראל ולפי מ"ש מוהר"ח"ו ז"ל
 מתורץ שמה שאנו אומרים תחת כנפי השכינה הם
 נצח הוד דמלכות אשר תחתיהם הם ישראל וז"ש
 ותחתיהן זמינין כל ישראל לקיימא... ופלא בעיני
 על שר בית הזוהר מרן הקדוש מהרצ"א זי"ע שלא
 זכר על שפתיו מדברי המקדש מלך הנ"ל.

(4) בשער הכולל פ"כו סק"ו כותב: בנוסח
 א-ל מלא רחמים צ"ל תחת ולא על כנפי השכינה.
 וכן הוא בנוסח מנוחה נכונה שבמעבר יבק.

ד. במכתב מו' חשרי תשל"ח שכתבתי להרב אושפאל ז"ל בענין הנ"ל, הבאתי מה שדרשו רז"ל ברות רבה פרשה ה, ד עה"פ (תהלים לו, ח) מה יקר חסדך אלקים ובני אדם בצל כנפיו יחסיון, (וכנראה) (וכן הבין בעל תורה תמימה) דדרשה זו בא ג"כ בהמשך להפסוק (רות ב, יב) אשר באת לחסות תחת כנפיו, "בא וראה כמה גדול כחן של צדיקים וכמה גדול כחה של צדקה וכמה גדול כחן של גומלי חסדים שאין חסין לא בצל שחר ולא בצל כנפי ארץ.. אלא בצל מי שאמר והי' העולם שנאמר מה יקר חסדך וגו'".

ובירושלמי תענית פ"ד ה"ב איתא: שמעון הצדיק הי' משירי כנה"ג הוא הי' אומר על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים ושלשתן בפסוק אחד (ישעי' נא, טז) ואשים דברי בפיו זו תורה ובצל ידי כסיתיך זו גמ"ח ללמדך שכל מי שהוא עוסק בתורה ובגמ"ח זכה לישוב בצילו של הקב"ה. הדא היא דכתיב מה יקר חסדך אלקים ובני אדם בצל כנפיו יחסיון.

ה. במכתב הנ"ל כתבתי לו ג"כ ע"ד מה שבספרו אחרי אמירת למנצח לבני קרח מזמור העתיק נוסח הקדיש, והשמיט מש"כ השער הכולל, שאחרי-אמירת למנצח וגו' יאמר הפסוקים צדיק ה' בכל דרכיו.. מיום הולדו, עיי"ש. וכמעט ברור לי שראיתי שכ"ק אדמו"ר שליט"א בעת לויות הרבנית נחמה דינה ע"ה אמר פסוקים אלו.

ו. אולי כדי שלא להכנס במחלוקת אם לומר תחת או על כנפי השכינה, לומר במקום זה - "בצל שוכן מעונה". בספר ארחות חיים (מנהגים וכו' מר' חיים וואלאזין, נדפס ג"כ בסוף סי' אשי ישראל עפ"ד הגר"א) אות מ"ב כותב: בהזכרת א-ל מלא רחמים, הנוסח בצל שוכן מעונה, ולא תחת כנפי השכינה.

ולהעיר שתפלת א-ל מלא רחמים, אף שנדפס בסדור תורה אור, הנה נדפס ב"חלק שני", שחלק זה "כולל כל הענינים שלא הי' בסדורים הראשונים שנדפסו בשקלאו וקאפוסט בחיי הרב המחבר רק אחר כך נתפשט המנהג להכניסם בסדורים" (מל' השער של חלק שני של סידור תורה אור).

אמנם לא ראיתי ולא שמעתי שיאמרו אותו

בביהמדר"ר של כ"ק אדמו"ר שליט"א. וזכרתי שפעם
-בזמן שלמדתי בהזאל- אמר הגבאי הרה"ח יוחנן
ז"ל גורדון תפלה הנ"ל ביום היאצ"ט של אביו
ז"ל, וכמדומה שכ"ק אדמו"ר שליט"א הראה בידיו
הק"א אות של תמי' על הנהגה זו.

אמנם שמעתי שכשנפטר הרה"ח בן ציון ז"ל
שניאורסאהן, גיסו של כ"ק אדמו"ר נ"ע, ציוה
כ"ק אד"ש שיאמרו עבורו תפלת א-ל מלא רחמים.
(אבל זו הי' פעם היחידה שאמרו תפלה זו).

* * *

ז. ומענין לענין באותו ענין יש להעיר בענין
אמירת תפלה הנ"ל וענין אמירת אב הרחמים
שנוהגים לאמרו אחרי הזכרת נשמות.

והוא דבשעה"כ הנ"ל כותב: בהזכרת נשמות
שנוהגים בשלש רגלים ויו"כ. הנה בשערי אפרים..
ובכמה מיני סדורים נמצא שלאחר יזכור אומרים
א-ל מלא רחמים אבל בזה הסדור ובסדור שער השמים
משל"ה לא נמצא רק יזכור כו'. ונראה טעם הדבר
משום שתפלת א-ל מלא רחמים הוא קיצור מן תפלת
מנוחה נכונה מן צדוק הדין שבסדר השכבה (מעבר
יבק מאמר שפתי צדק פ"ז) שאומרים בעת שמקברים
המתים ובעת שמבקרים אותם ובשו"ע יו"ד סוף סי'
שד"מ בבאר הגולה בשם הכל בו נקראת תפלת השכבה.
ובימים שא"א תחנון א"א תפלת השכבה ופשוט שגם
בשבת דינה כמו אב הרחמים ובימים שא"א תחנון
ומכ"ש בשלש רגלים אין לאמרה. אבל יזכור אינה
תפלת השכבה רק תהא נפשו צרורה בצרור החיים
עם נשמות האבות."

הנה לפי שיטתו שמדמה אמירת א-ל מלא
רחמים לאמירת אב הרחמים, הי' צ"ל שאחרי יזכור
יאמרו אותה, דהרי מנהגנו הוא לומר אב הרחמים
אחרי אמירת יזכור. כן הוא במחזור השלם, ובסדור
תהלת ה'. ובלוח החקון להמחזור דשנת תש"א כתוב:
דף כב.. להוסיף: אחר קה"ת.. הזכרת נשמות אב
הרחמים אשרי.

בסדור עם דא"ח לא נדפס בכלל אמירת
יזכור והוא פלא! ובפרט שבהגהות של כ"ק אדמו"ר
הצ"צ על סדור דפוס סלאוויטא (והגהות אלו
העתיק הצ"צ מהגהות של אדה"ז על גליון סדור
דפוס קאפוסט (ראה הגהות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב
נ"ע לסדור תורה אור, קטע "מוסף לשבת").

ובהקדמת שער כולל אות ח' בסופו), הנה הגה"ה
ל"ב הוא(בנוגע למה שהי' נדפס בסדורים הנ"ל)
"בהזכרת נשמות - "בעבור שאני נדרתי צדקה" נמחק
נמחק. ונ"ב. בעבור שבלי נדר אתן צדקה בעדו.
בעדה."

ולפי"ז נמצא דבסידורים הראשונים נדפס
תפלת יזכור.

- בסידורי האריז"ל להר"ש רשקוב לרי"ק
ולר"א לא ראיתי שם תפלת יזכור -

ופלא שבסידור עם דא"ח הוצאת קה"ת הדפיסו
לבסוף כמה ענינים שלא הי' בגוף הסדור, אמנם
נמצאו בסדור תורה אור (מהענינים שהשער הכולל
הוסיף להסדור, כגון מי שברך לעולה לתורה,
ליולדת ולחולה, הרחמן לברי"מ וכו'.

וכנראה שכחו (או נעלם מהם) להדפיס
אותם תפלות שהי' בסדורים הראשונים, ומאיזה
טעם (שאינן ידוע לי) נשמט מסדור עם דא"ח, כגון
תפלת יזכור, ומי שברך לרך הנמול שאומרים אחר
הברי"מ.

ח. לכן לפענ"ד דברי השעה"כ צ"ע, דהרי טעמו
שלא לאמר א-ל מלא רחמים נסתר מזה שאומרים אב
הרחמים. וכמו"כ ראיותו שאין אומרים א-ל מלא
רחמים מזה שבסידור כתוב רק תפלת יזכור ותו' לא
מידי', נסתר ג"כ מזה שאף שבסדור כתוב רק תפלת
יזכור, מ"מ אומרים ג"כ תפלת אב הרחמים.

ואולי שיטת השעה"כ הוא דכעס שהוכיח שאין
אומרים אמ"ר כיון דבסדור אחרי אמירת יזכור לא
כתב לאמרו, ומטעם שבימים שא"א תחנון א"א תפלת
השכבה,

ה"ה דסובר דאין אומרים ג"כ אב הרחמים,
כיון דבסידור לא כתוב אחרי אמירת יזכור לאמרו.

- להעיר מסידור של"ה (דפוס המצוי) שאף
שאחרי תפלת יזכור נדפס תפלת אמ"ר (כנראה זה
הוספת המדפיס, מאחר לפי עדותו של השעה"כ הנ"ל
לא נמצא בסדור שער השמים מהשל"ה), אמנם לא נדפס
שם לומר אב הרחמים -

ומטעם דבסידור כתב "אב הרחמים אומרים
אותו בכל שבת לבד כשמברכין החודש וכשאינן
אומרים תחנון אין אומרים אותו."

ואף שבסידור סיים שם "כשמברכין ר"ח סיון
אומרים אותו", יש לחלק דהתם היינו טעמא "מפני
הגזירות שאירעו בימים ההם ואף אם אירע מילה
בשבתות ההם אומרים אותו" (שו"ע אדה"ז סוף סי'
רפ"ד), וכאן ליכא הטעם "מפני הגזירות שאירעו".

אבל לאידך, אולי טעם מנהגנו לאמרו, משום
דאומרים הזכרת נשמות ג"כ עבור אותם הנזכרים
בחפלת אב הרחמים "החסידים...קהלות הקדש שמסרו
נפשם על קדשת השם וכו'", וכשם שבהזכרת נשמות
אומרים "יזכור אלקים וכו'", כמו"כ בחפלת אב
הרחמים אומרים "יזכרם אלקינו לטובה וכו'".

ט. אמנם לכאור' מנהגנו לומר אב הרחמים אחרי
יזכור צריך ביאור.

(1) כנ"ל אדה"ז בסידורו (היינו סי' תו"א
ולא סידור תהלת ה') אחרי חפלת יזכור לא כתב
לאמרו, ובלשון השעה"כ "בזה הסדור...לא נמצא
רק יזכור וכו'".

(2) בשו"ע שם סיים "אבל אם חל ר"ח בשבתות
ההם (היינו בימי הספירה) א"א אותה. ואם אה"ר
אין אומרים בשבת שחל בו ר"ח, אף שאם הי' שבת
מברכים החודש הי' אומרים אותו "מפני הגזירות
שאירעו בימים ההם", א"כ מדוע בשלש רגלים שכמו-
בן הוא חג יותר גדול מר"ח, אומרים אב הרחמים.

- אמירת אה"ר אחרי יזכור, מפורש בסידור
רי"ע בדיני אחש"פ אות ז'. ושם שאחרי יזכור
מנגן הש"ץ אמ"ר והקהל אומרים אה"ר. ועיין
בגשר החיים פ"לא ס"ב. -

אחרי כתבי כל הנ"ל, ראיתי שבסידור תו"א
משנת תרמ"ט עם פי' שערי תפלה (שהשגתי אצל אחי
הרב משה שליט"א) פרק י"ח אות ז', כתוב שם בל'
אחר קצת מכפי שנכתב אח"כ בשעה"כ שהעתקתי דבר-
יו לעיל ס"ז. וז"ל שם: ..ובר"ח ובימים שא"א
תחנון א"א חפלת השכבה ופשוט שגם בשבת דינה כמו
אה"ר שא"א בימים שא"א תחנון ומכ"ש ביו"ט אבל
יזכור אינה חפלת השכבה רק תהא...עם נשמות האבות
ועכ"פ כיון שכתב אדמו"ר ביום שא"א תחנון א"א
אה"כ גם אחר הזכרת נשמות אין לאמרו רק
ביו"כ ולא בשלש רגלים."

(עיין לעיל בעמוד כ"ט ההמשך לזה).

מקור למ"מ של כ"ק אדמו"ר שליט"א -
הגדה של פסח פיסקא הא לחמא

א. בהערות התמימים ואנ"ש דמוריסטון גליון
שו הערה ט', מביא אחד שחתם את עצמו "ש.ב.ד." מה
שכתב כ"ק אד"ש בהגש"פ פיסקא הא לחמא,
וזלה"ק: "...ובכל בו: יש לועזים הא לחמא ומה
נשתנה כדי שיבינו הנשים והקטנים ויש לועזים
אף עבדים ומנהג יפה הוא כו' כי מה הועיל
הבנת השאלה אם לא ידעו התשובה."

ועל"ז הקשה הנ"ל: הנה לשון זה אינו בכל
בו (אף שהענין נמצא בו) סי' נ"א פיסקא מה
נשתנה. אבל נמצא הלשון ממש בארחות חיים הלכות
(סדר) ליל פסח אות י"ה בסופו.

והנ"ל מסיק: ועפי"ז נ' כי כל בו הוא
טה"ד וצ"ל ארחות חיים.

ב. לדעתי יש להפליא ולהשתומם כו' וכו'
על כותב הערה הנ"ל, ועל אלו שמצאו לנכון
להדפיסו!

כ"ק אד"ש מצטט מספר כל בו, ובא אחד
ומחליט ש"אינו בכל בו" (הקו תחת תיבת "אינו"
הוא מכותב ההערה). והראי' - שהוא חיפש בסי'
נ"א ולא מצא!

וכל כך ברור לו שלא נמצא בכל בו, עד
שהביאור היחידי שיש לו הוא, שיש כאן טעות
הדפוס, וצריכים למחוק תיבות "כל בו", ובמקום
זה צ"ל "ארחות חיים".

כל אחד ואחד יודע ש"הבחור הזעזער" אינו
מחליף בין כל בו וארחות חיים. ובמילא מה
שנחזיק הנ"ל לומר, שאין זה טעות הדפוס רק
טעות של וכו'.

מובן מעצמו הפלא הכי גדול איך יכולים
לחשוב ועאכ"ו לכתוב ולהדפיס דברים כאלו!
בה בשעה שכ"ק אד"ש כותב שמה שמצטט הוא מהכל
בו!

נוסף לזה שדרכו הוא היפך דרך החסידים,
והי' לו לכתוב עכ"פ שהוא לא ראה זה בכל בו,
ולהדגיש שלא ראינו אינו ראי', הנה כל מה
שכתב תמוה.

ג. (1) כותב "לשון זה אינו בכל בו... סי' נ"א פיסקא מה נשתנה."

האם כ"ק אד"ש כתב שהכל בו הוא בסי' נ"א? א"כ איך החליט שכיון שהוא לא ראה אותו בסי' נ"א זהו הוכחה שלא נמצא כלל בהכל בו?

(2) כותב "נמצא הלשון ממש בארחות חיים". גם בזה טעה. דזהו לשונו של הארחות חיים: ויש לועזין הא לחמא עניא ומה נשתנה כדי שיבינו הטף והנשים ויש לועזין אף עבדים היינו ומנהג יפה הוא כו' כי מה תועיל הבנת השאלה אם לא ידעו התשובה.

הנה כד דייקת שפיר רואים כמה שינויים ממה שהעתיק כ"ק אד"ש ל"ה הכל בו (שלדעתו צ"ל ארחות חיים), ובין לשונו של הארחות חיים.

(א) כ"ק אד"ש כתב - לועזים. ושם - לועזין. (ב) כ"ק אד"ש כתב - הא לחמא. ושם - הא לחמא עניא. (ג) כ"ק אד"ש כתב - הנשים והקטנים. ושם - בסדר הפוך, וגם הלשון הוא הטף והנשים. (ד) כ"ק אד"ש כתב - אף עבדים. ושם - אף עבדים היינו.

(3) כותב שהענין (ולא הלשון) נמצא בכל בו סי' נ"א. ונמצא הלשון ממש בארחות חיים הל' ליל פסח.

הנה בין בארחות חיים ובין בכל בו יש סימן מיוחד של "פירוש ההגדה והיא במכילתא". ובשניהם הסימן לפני זה הוא הל' ליל הפסח (בכל בו סי' נ"א יש בו ג"כ "דין סדר תפלת ערבי פסחים למנחה ולערבית").

וכשם שמצא "הלשון ממש" בארחות חיים לא בסימן של "פירוש ההגדה", רק בסימן לפני זה, כמו"כ הי' לו להבין שאולי נמצא זה בכל בו ג"כ בסימן לפני הסימן של "פירוש ההגדה",

אף אם אין ידוע לו מש"כ החיד"א (שה"ג ח"ב מערכת כל בו), וז"ל: דעל הרוב ס' הכל בו מעתיק מס' ארחות חיים.

ד. אם הי' מטריח א"ע לעיין בדף א' לפני התחלת סימן נ"א (בדפוס המצוי סי' נ"א מתחיל בדף י"ד ע"א), היינו בסימן נ' (דף י"ג ע"א מדפי הספר), הי' רואה שקרוב להתחלת טור א' כתוב:

"ויש לועזים הא לחמא ומה נשתנה כדי שיבינו הנשים והטף. ויש לועזים אף עבדים ומנהג יפה הוא כו' כי מה תועיל הבנת השאלה אם לא ידעו התשובה."

הרי זה ממש הלשון שהעתיק כ"ק אד"ש בשם הכל בו. רק במקום ויש כתב כ"ק אד"ש יש (שינוי זה מובן מעצמו). ובמקום טף כתב קטנים.

הטעם שכ"ק אד"ש שינה וכתב קטנים, אולי י"ל משום דמצינו "בטף דהקהל שהוא קטני קטנים (ירושלמי ריש חגיגה ובמנ"ח מצוה תרי"ב - דתיכף כשנולד)" - לשון כ"ק אד"ש בלקו"ש ח"א ע' 302 הערה בשוה"ג.

ומובן שכאן הדיוק דוקא קטנים ולא טף. לכן כתב כ"ק אד"ש לשון מבורר - קטנים. (גם אולי שכן הוא בדפוס כל בו שהי' לפני כ"ק אד"ש. אבל לא מסתברא לומר כן, מאחר שגם בארחות חיים הלשון הוא טף).

ומה שכ"ק אד"ש מביא זה בשם הכל בו ולא בשם הארחות חיים, י"ל משום דספר כל בו הי' מצוי יותר בזמן הדפסת הגדה של פסח.

השמטות - לענין אמירת ויהי בנסוע, ברי"ש

עמוד י"ב סוף סעי' ד':

ואפי' אם הי' לו דין אה"ק, מ"מ מסתברא
לומר דאף במקום שלוקחים ס"ת מאה"ק ממש לחדר
אחר לקרות בו, הנה אם באותו חדר יש ג"כ אה"ק,
צריכים מקודם להכניס הס"ת באה"ק שבחדר ההוא
ורק אז לומר ויהי בנסוע, ברי"ש, מצד המובא
בסמוך אודות אמירת ברי"ש. וראה לקמן בהשמטות
לסוף סעי' י"ד.

עמוד י"ג אחרי קטע ד"ה ובפרט דבסידור של"ה:

כפי הנראה שיטת השל"ה הוא דלאמירת
ויהי בנסוע הארון, כיון שההדגשה הוא
(כלישנא דקרא) "בנסוע הארון", לכן רק
פוחחין האה"ק. אמנם בנוגע לאמירת ברוך שנתן
תורה לעמו ישראל, כיון דכאן מזכירים בפירוש
"תורה", לכן אומרים זה "בשעת הוצאת ס"ת
מן ההיכל".

עמוד ט"ז אחרי קטע ד"ה והנה בכתבי האריז"ל:

- אבל להעיר דבסידור הר"ש רשקוב כתב
(בתפלת שחרית לשבת): ומוציאין ס"ת והרב
ז"ל הי' נוהג לומר בריך שמי'. במוסף לשלש
רגלים בתחילתו כתב: יום ראשון די"ט קודם
שיתפלל יאמר הי"ג מדות והתפלה שהתפלל
בהוצאת ס"ת. -

עמוד כ' אחרי סיום הקטע ולכן נלפענ"ד:

ובפרט דבלקוטי דיבורים הנ"ל (ראה
לעיל סעי' ו') מוכח דכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב
נ"ע אמר בריך שמי' טרם שהוציאו הס"ת
מהארון, וכתוב שם: און אזוי האבען געטאן
אלע רביים, שזה כולל ג"כ הנהגת רבנו הזקן.

עמוד כ' אחרי סיום סעי' ח':

וכלשון סי' ר' אשר שכתב (אחרי סדר קדושה לשלש רגלים, דף רצד, א): בשעת הוצאת ס"ת יאמר י"ג מדות ואח"כ יאמר זה (רבון העולמים). אף שכנ"ל (סעי' ז' בתחילתו) בסידור העתיק ל' הפע"ח שכתב "בעת פתיחת החיכל (להוציא ס"ת) יאמר נוסח בריך שמי", דמשמע מדבריו דברין שמי' אומרים קודם הוצאת הס"ת.

ולהעיר ששיטת רבנו הזקן לומר בשלש רגלים רק פ"א יגמה"ר מתאים עם המובא בסדר ר' אשר (משא"כ בסי' הר"י קאפיל שכתב לאמרו ג"פ, ובסי' הר"ש רשקוב לא נזכר כמה פעמים לאמרו). גם נוסח אדה"ז של הרבוננו של עולם קרוב להנוסח המובא בסי' ר' אשר (משא"כ בסי' הר"י קאפיל שיש נוסח א' עבור פסח ונוסח אחר עבור שבועות וסוכות. בסי' הר"ש רשקוב לא נדפס נוסח הרבש"ע).

ובסי' הרי"ק (אצל כוונת תפלת חגה"פ, דף קצב, ב) כתב: בשעת הוצאת ס"ת יאמר י"ג מדות ג"פ ואח"כ יאמר תפלה זו. ובסי' הר"ש רשקוב (אצל תפלת ר"ה) כתב: בשעת הוצאת ס"ת יאמר י"ג מדות. ושם (אצל מוסף לשלש רגלים) כתב: קודם שיתפלל יאמר הי"ג מדות והתפלה שהתפלל בהוצאת ס"ת.

עמוד כ"א אחרי סיום הקטע גם הרי"ע:

ולהעיר ג"כ ממש"כ הרי"ע (נדפס אחרי סיום סדר ההגדה): "מוציאין שני ס"ת. נהגו לומר בשעת פתיחת הארון י"ג מדות ובקשה." משמע מדבריו דאמירת יגמה"ר וכו' הוא בעת שהארון פתוח - דזהו פירושו של "בשעת פתיחת הארון", דהרי גוף הפתיחה נעשה כמה זמן לפני זה (קודם אמירת ויהי בנסוע).

עמוד כ"ד בסופו:

לפי כל הנ"ל י"ל, דאף היכא דמוציאין ס"ת מאה"ק ומביאין אותו במקום אחר ובאותו

מקום יש ג"כ ארון הקודש,

ויתירה מזו, אפי' היכא שבביהמד"ר
גופא עשו מנין מיוחד עבור קריה"ת, ואחרי
שגמר המנין קריה"ת, רוצים לעשות מנין ב'
בשביל קריה"ת (וכפי שנוהגים בש"ק שלפני
יו"ד שבט),

הנה קודם שיקרא מנין הב' בהס"ת,
צריכים להכניס הס"ת באה"ק ודוקא אז לומר
ויהי בנסוע, בריך שמי'.

ובפרט היכא שעושין מנין ב', יש
לומר ג"כ דכיון דיש ציבור חדש, בעי פתיחה
מחדש (נוסף לזה שכנ"ל שלאמירת בריך שמי'
צ"ל הס"ת באה"ק, ושהאה"ק צ"ל פתוח כל משך
זמן אמירתו).

עמוד כ"ה אחרי סיום הקטע ובפי' רשב"ם:

ועיין בס' החפץ חיים להגאון ר"ח
פאלאגי סי' מ' ענין אין למדין הלכה מפי
מעשה ושם סק"ח כתב: והרמ"ה שם סי' קל"ב
ולא מפי מעשה שאם היחה קבלה בידם שנעשה
מעשה כך אין סומכים עליו שמא הוראת שעה
היחה עד שיאמרו הלכה למעשה.

עמוד ל' אחרי סיום הקטע הנה הלשון:

ועד"ז מה שכתבתי לעיל סעי' ח' לבאר
לשוננו הזהב של אדה"ז מה שכתב בסידורו לפני
אמירת יגמה"ר, "בשלש רגלים כשחל בחול בשעת
הוצאת ס"ת קודם ברי"ש יאמר יג"מ", "בר"ה
ויו"כ בשעת הוצאת ס"ת יאמר ג"פ יג"מ קודם
ברי"ש",

הנה לשון זה העתקתי מסדור תורה אור,
אמנם בסדור תהלת ה' (כולל ה"ה הוצאה חדשה
ומתוקנת), אחרי סיום אמירת "ברוך שנתן...
בקדושתו", כתוב: "ביו"ט ור"ה ויו"כ"פ
אומרים כאן י"ג מדות ורבש"ע."